

II. PÁRTOK ÁLLÁSFOGLALÁSAI

Kereszténydemokrata Néppárt

Dr. Keresztes Sándor elnökkel, dr. Füzessy Tibor alelnökkel és dr. Ugrin Emese főtitkárral a kereszténydemokraták Arany János utcai központi irodájában beszélgettem. Történelmi pártról lévén szó, a múlt felől érdeklődtem — a legfiatalabb résztvevőtől, a főtitkártól, akit családi hagyományai is a magyarországi kereszténydemokratákhoz kötnek. Hogy kezdődött?

Ugrin: A 30-as és 40-es években hatalmas lendülettel előtörő, és a pápai szociális körlevelek radikális programját hirdető katolikus társadalmi mozgalmak, a KALOT, a KALÁSZ, az EMSZO és a Hivatásszervezet lett az új Magyarországot ígérő Keresztény Demokrata Néppárt alapja.

A KALOT, a katolikus parasztfiúsági mozgalom a legmodernebb és legjobban szervezett társadalmi és ifjúsági mozgalom volt Magyarországon: 20 népfőiskolával, több mint félmillió taggal, 30 ezernél több szervezővel és 3500 egyesülettel. A felvonulásain megjelent tömege — nemegyszer 50—60 ezer legény — igazolta, hogy bizony aki mögé ők állnak, az győzni fog. — Majdnem így is történt. Hála Istennek, csak „majdnem”. Az 1947-es parlamenti választásokon ugyanis a KDN szavazataiból a kommunista párt annyit lopott, hogy az országnak „csak” a második legnagyobb pártja lett.

Keresztes: A magyarországi kereszténydemokrácia szellemi megalapozása a francia katolikus irodalom (Paul Claudel, Jacques Maritain, Charles Péguy) hatására született haladó írói mozgalomhoz kapcsolódik, amely a Korunk szava és a 35-ben induló Vigilia körül kristályosodott ki. Eckhardt Sándor, Bálint Sándor, Mihelics Vid és Rónay György neve fémjelzi ezt az időszakot, akik egyúttal a Demokrata Néppárt neves képviselői is voltak. A parlamenti vitákon mondott beszédek ma is alapvetőek és irányt mutatóak pártunk kialakításában.

A Demokrata Néppárt vezetőjének, Barankovics Istvánnak az 1947-es Győrött mondott beszéde (amelyben a keresztény szociális mozgalom nagy apostolára, Giesswein Sándorra is emlékezik) ma is időszerű.

Füzessy: Ő beszélt egyedül már akkor a jogállamiságról, s ennek feltételeiről: a vármegyék önkormányzatáról, és a független bíraskodás követelményéről.

Ugrin: A keresztény állameszme alapjairól: az erkölcsről és a szociális igazságosságról. A jelszó nem az volt, hogy tulajdona ne legyen senkinek, hanem hogy mindenkinek legyen. A Demokrata Néppárt 62 képviselője már akkor a kisiparos, a kiskereskedő és a vállalkozó mellé állt. A kicsi és a szegény ember mellé. Ma úgy mondanánk, a több mint kétmillió alultáplált nyugdíjas és öreg mellé. S ez a hatalmas győzelem — közel egymillió szavazat megszerzése — másfél hónap alatt zajlott le. A katolicizmus szociális, társadalmi mozgalmainak agitátorai mind a győzelmen fáradoztak. Agitátorok tízezrei. Apámnak Pest-Pilis-Solt-Kiskun és Bács-Bodrog volt a választókerülete. Csak 3 nagygyűlésre és 270 levél megírására futotta a választási kampány idejéből. Mégis öt mandátum lett a kerületben.

Keresztes: Mindez annak köszönhető, hogy az úgynevezett koalíciós időkben a Demokrata Néppárt nem volt hajlandó együttműködni az egyeduralomra törő kommunista párttal, s így még közvetve sem vett részt a magyar demokrácia fölszámolásában. Márpedig ezt egyetlen újrainduló történelmi párt sem mondhatja el magáról.

Kétségtelen, hogy a párt vezető személyiséget nagyszerű egyéniségek voltak, de talán nemcsak az egyéni karakter játszott szerepet ebben a következetességben, hanem maga a kereszténydemokrácia alapeszméje is.

Keresztes: Az újrainduló pártokban is vannak olyan személyiségek, akik keresztény világnézetűek és politikai felfogásukat tekintve demokraták. Nálunk azonban ez a két fogalom valójában egy, mert az a meggyőződésünk, hogy keresztény világnézet nélkül nincs igazi demokrácia. Ha visszatekintünk a második világháborút követő évek Európájára, akkor be kell látnunk, hogy a jóléti államok megteremtésében nagy szerepet játszottak a keresztény pártok, s ennek vezetői: a nyugatnémet Adenauer, az olasz De Gasperi, és a francia Schumann. Ők keresztény elvek alapján újíították meg Európát, és létrehozták az európai közösséget.

Mit jelent valójában a kereszténydemokrata doktrína?

Keresztes: Sajátos, a zsidó—keresztény vallási hagyományú antropológián alapszik. Az Isten képére teremtett ember sugallja a keresztény állameszmét; azt ugyanis, hogy az ember önértékű, ezért az állam nem öncélú, hanem közvetlenül embercélú intézmény. Ennek megvalósításához közvetlen szellemi háttérül szolgál a keresztény bölcelet, a pápák szociális tanítása, ugyanúgy, mint Max Weber szociológiája és Bibó történelem-szemlélete.

Füzessy: Már ebből is kitűnik pártunk interkonfesszionális jellege. Nem kötődik egyetlen egyházhoz sem közvetlenül; nem vagyunk egyházi párt, de a keresztény világnézetet közéleti szereplésünkben alapvetőnek tartjuk. Eszményképünk a holland Kereszténydemokrata Párt, amely ugyancsak interkonfesszionális módon több mint egy évtizede egyesült, s így vezeti a koalíciós kormányt. Ez az alapállás határozza meg a mi koalíciós törekvéseinket is: minden párttal hajlandók vagyunk együttműködni, amely elfogadja ezt a világnézeti indíttatásból származó emberképet.

Mindenfajta koalíciós törekvésre rányomja a bélyeget, hogy a többi párthoz viszonyítva egy-másfél évvel később indultunk. Ezért mi vagyunk kisebbek; márpedig a kisebbek számára általában hátrányos a kompromisszum. Ezért ha jobban megerősödünk, akkor fogunk majd konkrétan tárgyalni erről. Az ellenzéki magatartás csak a monolitikus pártállam lebontása idején és céljából jelentett egységes föllépést. Ma már, a választásokra készülve inkább a pártok differenciálódása a jellemző. Másrészt: eszközökben sokszor a reform-pártiak sem térnek el az előző negyven évben tapasztaltaktól. Új probléma a liberalizmus nyomán jelentkező világnézeti közömbösség — s ezért is tartjuk nagyon fontosnak a keresztény világnézetű közélet kialakítását.

Mivel hosszú távon kívánjuk a jövőt építeni, s mert választási párt kívánunk lenni, úgy hisszük, hogy szavazóink bizalmát — létszámunktól függetlenül is — megnyerhetjük. A jövő pártépítése amúgy is csak egy intellektuális mag körül képzelhető el, amelyhez esetünkben vallásos egyesületek, érdekképviseleti szervek (például Erdélyi Szövetség, Márton Áron Társaság stb.) munkájának összehangolása révén juthatunk el.

Milyen a párt nemzetközi kapcsolata?

Ugrin: A kereszténydemokrácia egyik legnagyobb ereje nemzetközi szervezeteiben van. A nemzetköziség alapja a keresztény értékrend. Ezért a kereszténydemokrácia integráló szerepet tölt be az európai, közelebről a közép-európai térségben is. Jelentősége éppen abban van, hogy Közép-Európa történelmét a nemzetiségi kérdések határozták meg és dúlták fel. A kereszténydemokrácia erkölcsi-etikai alapon, a közös

kulturális értékekre való hivatkozással nemcsak a békés együttélést, hanem az együttműködést is hirdeti.

Nemzetközi kapcsolatainkban megtapasztalhattuk, hogy a nyugat-európai kereszténydemokrata pártok nemcsak szolidaritással, hanem segítőkészséggel fogadták a magyar kereszténydemokraták jelentkezését. Nemcsak szellemi értelemben, hanem anyagilag is támogatnak minket. De még ennél is fontosabb, hogy lehetőséget kívánnak nyújtani azoknak a szakmai kérdéseknek a tisztázásához, amelyek a politikai szerepléshez szükségesek. Mivel a kereszténydemokrata pártok Európa többségében kormányzó pártok, kapcsolataink Magyarország nemzetközi tekintélyét is növelik.

A Kereszténydemokrata Internacionálénak folyamatosan tagjai vagyunk a múltból, még a Barankovics-hagyomány alapján. Nekünk a Kereszténydemokrata Unióba kellene belépniünk, ahová a Demokrata Fórum is jelentkezett. Ebben vesznek részt mindazok a pártok, akik az Egyesült Európa gondolatát néppárti blokk által akarják kifejezésre juttatni.

Egy világnézeti elkötelezett párt nyilvánvalóan fontos szerepet kíván játszani az egyházpolitikában is.

Keresztes: Így van. A keresztény világnézet által is inspirált politikai doktrína megköveteli, hogy mindazokat az értékeket, amelyeket az egyház pasztorációs tevékenysége folytán terjeszt, azt mi a közélet és a politika területén — lehetőségeinkhez képest — biztosítsuk. Az autonóm egyházak szabad működését azért is alapvetőnek tekintjük, hiszen mi magunk is ebből a tanításból merítünk erőt és kaphatunk biztatást elképzeléseink megvalósításához. Mi is valljuk a Gaudium et Spes kezdetű zsinati konstitúció tanítását: „a politikai közösség és a közhatalom az emberi természetben gyökerezik, ezért hozzátartozik az Isten által előre megszabott rendhez”. Meggyőződésünk, hogy „az ember nem korlátozódik csupán az evilági rendre; a történelemben élve örök hivatása is hiánytalanul megmarad. A Megváltó szeretetére épülő egyház viszont éppen ahhoz nyújt segédkezet, hogy a nemzetek határain belül és a nemzetek között elmélyüljön az igazságosság és a szeretet uralma.”

Szabad Demokraták Szövetsége

Dr. Hack Péterrel, az SZDSZ alapítótagjával az ELTE Büntető Eljárás Jogi Tanszékén találkoztunk, ahol tudományos munkatárs. A sarkalatos törvények elfogadása előtt ő is büntetendő cselekményt folytatott: szervezkedett.

Hány évet adtál volna magadnak?

— Kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztést kaphattak azok, akik pártszervezésben részt vettek. Ez ugyanis összeesküvésnek minősült. A rendőrség egy évvel ezelőtt a FIDESZ-eseket is ezzel fenyegette. S mivel sok jogász volt köztük, itt, az egyetlen jó néhány oktatót is felkerestek, hogy aláírásukkal támogassák őket. Így lettem a FIDESZ-nek is alapítótagja.

Mégsem írtatok alá a sarkalatos törvényeket is tartalmazó háromoldalú tárgyalások záródokumentumát.

— Az SZDSZ szakértői nagyon aktívan vettek részt az egyeztető tárgyalásokon; én a büntető eljárással kapcsolatos munkában. S amit mi javasoltunk programtervezetünkben, az a törvényekben tükröződik. Törekvéseink eredménye látható a vallás- és lelkiismereti szabadságról szóló törvénytervezetben is.

Ámde amikor a dokumentum aláírása történt, még nem esett szó arról, hogy az MSZMP kivonul a munkahelyekről és nem volt szó a munkásörtség megszüntetéséről sem. Lényegében véve, a november 26-i népszavazás négy kérdésének megoldása előtt nem volt értelme az SZDSZ aláírásának.

Mint az Evangéliumi Keresztények csoportjának tagja, hogyan tudod hitbéli meggyőződésed megtartani egy olyan pártban, amely liberális?

— Az Evangéliumi Keresztények csoportja az SZDSZ-en belül kívánja képviselni a keresztény értékeket. Nem olyan módon, hogy bizonyos értékeket a jog szintjére emelnénk, hanem úgy, hogy évezredek igazságokat akarunk közkinccsé tenni. Itt van például a pornográfia problémája. Keresztény meggyőződés szerint azt mondanám, hogy be kell tiltani; a szabadság felől megközelítve, azonban csak korlátoznom: állami televízióban csak késő éjszakai órában lehessen ilyen látni; az írószerboltokból, trafikokból és egyáltalán az utcákról el kellene tüntetni — ugyanúgy, ahogy az úgynevezett liberális Angliában.

Hiszen különösen a gyermekek kiszolgáltatottsága a szabadsággal is ellentétes.

Németh Sándor, az Evangéliumi Keresztények egyik vezetője azonban úgy fogalmazott, hogy a hívő embernek egyre nehezebb az SZDSZ-en belül politikai szerepet vállalnia... Szerinted keresztény értékek irányába balad az SZDSZ politikája?

— Az SZDSZ politikai arculata még nagyon sok tekintetben formálódik. Amikor keresztényként politizálunk ebben a szervezetben, akkor az a célunk, hogy nézeteink minél erőteljesebben érvényesüljenek. Morális elképzeléseinket illetően természetesen közelebb állunk a kereszténydemokratákhoz, mint a liberálisokhoz... Az SZDSZ-en belül úgy érzem egyre jobban elfogadják a mi meggyőződésünket. Addig maradunk köztük, amíg ez nem okoz számunkra lelkiismereti konfliktust.

Azt sem szabad elfelejtenünk, hogy a keresztény értékeknek van szekularizált változata is: vannak, akik ezeket az értékeket nem Istentől, hanem az emberi természetből származtatják. Én, személy szerint ugyancsak Istenre vezetem vissza eredetüket.

Úgy gondolom, hogy az evangéliumi értékek közvetítése az egyház és nem az állam feladata. Én a család evangéliumi elveit elfogadom, és ellene vagyok a válásnak, de a jog területén nem törőlném el a válást. Hiszen aligha lehetne elvárni egy nem hívőtől — ha a családjából hiányzik a szeretet —, hogy választottja mellett élete végéig kitartson.

Személy szerint ellenzem, ölésnek tartom az abortuszt, de mint jogász nem szívesen vennék részt egy olyan jogszabály megalkotásában, ami ezt lehetetlenné teszi.

Ha ez ölés, miért ne lehetne tiltani? Hiszen az állam alapvető feladata az élet védelme.

— A legális abortuszt azért tartom elviselhetőbbnek, mint a teljes tilalmat, mert akkor illegálisan végeznék. Ilyen jogszabálynak több kára lenne, mint haszna. Másrészt a büntetőjog akkor tud érvényre jutni, akkor számíthat a társadalom támogatására, ha a többség ezt el is fogadja.

A morális és a jogi bűn között különbség van. Romániában például a házasságtörés

bűncselekmény. Ámde egyáltalán nem biztos, hogy a házasságot büntető-jogszabállyal kell védeni.

Az életet azonban minden körülmények között védeni kell.

— Igen, kell védeni — de ezen a módon nem lehet. Elsősorban a házasságnak kell helyére kerülnie ebben a társadalomban. A szexuális forradalom akkor érkezett Magyarországra, amikor Nyugaton már megbukott, sőt egy nagyon erőteljes konzervatív előtörés tapasztalható. Nálunk azonban azok a keresztény értékek, amelyekről beszélünk, sajnos nem a többség értékei.

Magyarországon a liberális ateizmus veszélyesebbé válhat az ateizmus marxista változatánál. Viszont hazánkban a legliberálisabb párt mégiscsak az SZDSZ. Mi erről a véleményed?

— Az SZDSZ liberalizmusa a sarkalatos törvényekben és az alkotmányban mutatkozik meg. Mert liberális jogállamot akar — ahol ami nem tilos, az szabad. Gazdasági programjában is liberális, de szociálpolitikájában, a védő-háló intézményesítése tekintetében szociáldemokrata.

A marxizmus ateizmusa a politikában azért veszélyesebb a liberalizmusnál, mert a paternalista állam minden területen beavatkozik az egyén életébe. A liberalizmus viszont a szabadság elvét a vallási területen is következetesen érvényesíti: a hit terjesztésének, megvallásának és gyakorlásának szabadságáért.

A liberalizmus a politika szintjén nem veszélyes, inkább az ideológiai szférában az. Pontosan a határok elmosása miatt. Mivel tagadja az abszolút jó és az abszolút rossz közti különbséget. De hát a politikai intézmények esetén sincs abszolút igazság.

Az abszolút igazság létét, Istent az egyháznak kell érvényesítenie. Ugyanakkor többféle egyház és vallásfelekezet van. Vitájukban az állam nem lehet a döntőbíró.

Bízom benne, hogy a liberalizmus megteremti a hit- és Isten-keresés szabadságát, és jelentőségének megfelelő teret nyit a zsidó—keresztény erkölcsi intézményeknek.

Az állam és az egyház következetes elválasztásának egyik biztosítéka, hogy egyetlen politikai párt se tölthessen be olyan funkciót, mint az egyház, s egyetlen vallási intézmény se tölthessen be olyan szerepet, mint egy párt.

Más kérdés, hogy egy hívő embernek mindig fontosabb az igazság, mint a politikai érdek. Én biztos, hogy nem fogok egy olyan SZDSZ-jelöltre szavazni, aki alkoholista és az ötödik házasságában él. Mert aki a családját rosszul igazgatja, az egy tágabb közösség vezetésére is képtelen. Ez azt is jelenti, hogy szerintem a személytelen politikusok ideje lejárt.

Népfront és Magyar Szocialista Párt

Dr. Vass Csabát, a Népfront társadalompolitikai osztályának vezetőjét arra kértem, mondjon valamit magáról.

— 1948-ban, Szabolcs-Szatmárban születtem, Kisvárdán. Az alapértékeket innen, a nagycsaládból és a tágabb közösségből hoztam. Ma is fontos számomra a család, a szolidaritás és a szabadság. Filozófiát tanultam, aztán az érdeklődésem a szociológia felé

fordult, melynek gazdasági és politológiai összefüggéseivel foglalkoztam. 1976-ban kerültem a Művelődéstügyi Minisztériumba, 1983-tól dolgozom a Népfrontban.

És itt mibez kezdte?

— Megszerveztük a Családvédelmi Tanácsot, mégpedig abból a felismerésből kiindulva, amit lét-minimumnak nevezünk. S amit akkor még „illet” letagadni. Holott ez nemcsak a családokat, hanem az egész társadalmat vészhelyzetbe sodorta. Különösen a legidősebbeket. Két és fél millió nyugdíjas élt érdekképviselő nélkül. Az volt a célunk, hogy Magyarországon az idős embereknek ne kelljen a biológiai elmúlás előtt megélni a szociális elmúlást. Hosszú csatározások után ennek a társadalmi csoportnak is sikerült előkészíteni a védelmét.

Ugyanígy került sor arra is, hogy a pályakezdő fiatalok életbe lépését segítsük: megalapítottuk a Magyar Ifjúsági Szervezetek Országos Tanácsát

A hátrányos helyzetűek közé tartozó cigányság érdekképviselője az Országos Cigánytanács megszervezésével kezdődött.

A Népfront kezdeményezéseiben, úgy tudom, az egyházak is részt vettek.

— Az előbb említett hálózatokat mind úgy hoztuk létre, hogy az egyházak képviselői is bekapcsolódhattak — például a MISZOT-ba vagy az iskolákkal kapcsolatos bizottságokba. Ennek nyomán úgy gondoltuk, hogy nemcsak egy-egy részterületen kérjük az egyházak támogatását, hanem lehetőséget kell biztosítanunk arra is, hogy a hívők maguk alakíthassanak önálló szervezeteket. Így segítettük hozzá az Ökumenikus Társaságot a hivatalos elismertetéshez, s így vettem részt a Márton Áron Társaság létrehozásában, mint alapítótag.

Azért azt mégsem szabad elfelejtenünk, hogy maga a Hazafias Népfront is a sztálinizmus terméke: az a daráló, amelybe a többpártrendszer maradványait préselték, hogy egy színtelen massa álljon össze, amit közmegegyezésnek „kereszteltek”. Vajon meg tudatuk-e szabadulni ettől a káros hagyománytól?

— Bizonyos értelemben a Népfront már megszabadult ettől. 1983-tól kezdve, amikor Pozsgay Imre idejött, a Népfront lett az a politikai intézmény, amely a demokratikus erőknél lehetőséget nyújtott a politikai életbe való bekapcsolódásra. Akkor ugyanis még nem voltak politikai pártok Magyarországon. Ami azonban a Pozsgay korszakban elkezdődött, most lefejeződött. Közben a hazai politikai helyzet is annyira megváltozott, hogy a régi értelemben vett Népfontra már valóban nincs szükség.

Lehet, hogy egyáltalán nincs. Ha az 1989 nyarán zajlott Kukorelli—Csengey vitára gondolunk, ez a legvalószínűbb. Hiszen ebből egyértelműen kiderült, hogy a pártok között a közös platformot csakis a parlament alakíthatja ki, s minden más közbeiktatott szervezet fölösleges.

— Ezt a feladatot csakugyan a parlamentnek kell átvennie — reményeink szerint. Viszont a Népfrontnak marad más funkciója is; hogy azok az állampolgárok, akiknek nincs pártserű képviselőjük, ugyancsak beleszólhassanak a döntésekbe. Így lehetne a párton kívüliek pártja a Népfront. Másfelől az összes párt sem képes valamennyi létező társadalmi problémánkat „lefedni”. Részben ezért alakultak olyan nem pártserű pártok, amelyek a fennmaradó kérdésekkel kívánnak foglalkozni. Ilyen a Zöldek Pártja vagy az úgynevezett

Humanista Párt Olaszországban, Argentínában és Chilében. Ez utóbbiak az alapvető értékek megővését kívánják szolgálni, s ezzel igen közel állnak a Kereszténydemokrata Néppárthoz.

Ha valóban ennyire megújul a Népfront, ha most alapvetően mást akar, mint amiért szerveződött, akkor vajon nem lehetne helyette egy egészen új mozgalmat létrehozni?

— Már az elmúlt év őszén kidolgoztunk egy új programot, amely névváltoztatást is javasol. Ez azonban még az elmúlt év februárjában is túl forradalminak tűnt; nem kerülhetett sor a koncepció megtárgyalására.

Szervezetek névcsereje gyakran történik mostanában. Igaz, bogy nemcsak pusztá névcsereék. De engem például még az sem lelkesít igazán, bogy most már a hívő emberek is lehetnek az MSZMP, illetve az MSZP tagjai. Lehetnek, de vajon akarnak-e?

— Én az MSZP-n belül egy szociális elkötelezettségű keresztény-keresztény platformot szervezek, amit a pártban a platformszabadság tesz lehetővé. Elég gyakran fordulok meg hívő emberek között is, akik közül jó néhány egy szocialista-szociáldemokrata pártban tudja elképzelni politikai részvételét. S ez azért lehetséges, mert az MSZP szakított az MSZMP ideológiai diktatúrájával: a vélemény- és lelkiismereti szabadság hívei vagyunk.

Az egyházpolitikában azonban még mindig mutatkoznak komoly lemaradások is. Mintba az Állami Egyházügyi Hivatal sem szűnt volna meg nyomtalanul: létrebozták az Egyházpolitikai Titkárságot...

— Az, hogy az Állami Egyházügyi Hivatal megszűnt, jelentős egyházpolitikai lépés volt. Személy szerint én is kívánatosnak tartom, hogy egyetlen köztes intézmény se legyen, amelyen keresztül bárki uralkodhat az egyházak és vallásfelekezetek fölött.

Giczy György

PETZ GYÖRGY

Uram, én...

*Uram, én kicsi és szürke, álmaimról
azt bittem, Rólad szól mindegyik,
és titkosak — úgy, ahogy Te; s egy élet
kevés, míg fölkészülünk a nagy megértésre,
mert egyre kuszább álmok jönnek,
s jönnek a balál után —
ezért, hát leszoktam a szimbólumokról,
álmaimban azóta pontos minden „szinte”:
a macska, a karom és a barapás.*

1989. 10. 15.